

1918

2.1. 1 s.  
8.1. 3 s.  
21.1. 4 s.  
25.1. 2 s.  
28.1. 3 s.  
5.2. 1 s.  
13.2. 1 s.  
22.2. 1 s.  
26.2. 1 s.  
5.5. 1 s.  
7.5. 3 s.  
12.5. 2 s.  
17.5. 1 s.  
19.5. 3 s.  
20.5. 1 s.  
26.5. 3 s.  
31.5. 3 s.  
3.6. 1 s.  
6.6. 1 s.  
9.6. 2 s.  
16.6. 3 s.  
21.6. 3 s.  
25.6. 3 s.  
3.7. 2 s.  
5.7. 3 s.  
10.7. 2 s.  
15.7. 3 s.  
8.8. 1 s.  
23.8. 1 s.  
29.8. 1 s.  
2.9. 3 s.  
6.9. 2 s.  
7.9. 1 s.  
12.9. 2 s.  
13.9. 3 s.  
14.9. 1 s.  
16.9. 1 s.  
19.9. 2 s.  
21.9. 4 s.  
22.9. 1 s.  
25-  
27.9. 3 s.  
27.9. 1 s.  
2.10. 3 s.  
4.10. 1 s.  
9.10. 3 s.  
12.10. 3 s.  
13.10. 4 s.  
17.10. 3 s.  
20.10. 4 s.  
21.10. 1 s.  
26.10. 2 s.  
31.10. 2 s.  
3.11. 1 s.  
5.11. 3 s.

19.11. 1 s.  
20.11. 1 s.  
30.11. 2 s.  
30.11. 2 s.  
8.12. 2 s.  
9.12. 2 s.  
12.12. 1 s.  
13.12. 1 s.  
15.12. 3 s.  
16.12. 1 s.  
18.12. 1 s.  
20.12. 1 s.  
25.12. 3 s.  
29.12. 5 s.

---

143 s.

Hyvinge tisdag 8 de

8-I-18 [E.R.]

H.F.

Och nu äro möblerna utburna, embetsmannen [Sic!] är borta, vi äro målare med samma mål och samma bekymmer nu.

Medan jag slutade "Källarvåningen" såg jag bara på Daumier, det var bra att se innan man läser, och nu har jag läst. Om jag nu berättade litet tills Ni sjelv hinner läsa det. Han var tecknare i en tidning i 50 år, längtade till måleri och övergav den en gång för att skapa fritt, och så förde nöden honom under oket igen. Han var gift. Hans konst är ändå "oerotisk". Don Quichote är hans älsklingsfigur, han som blev pryglad av barberargesäller, det är hans egen historia. Man skrattade åt hans verk (i Charivari) och ingen såg det konstnärliga, men han är måleriets Balzac och där är en dynamisk kraft i hans ständigt diagonala linje som ger tavlan en flykt. Bland människor ser han mest Rosinante typen, det ädla som livet farit mycket illa med. Han målade nästan aldrig efter naturen, och djupast blir hans inflytande i framtiden. Jag har bara njutit, ej behövt 'sätta mig in i det' det var bekant.

Här har jag försökt sluta det som var börjat och då blir det något utslätadt, tråkigt. Den ena gröna är teatralisk. Den lilla flickan kan ej tagas ut i kölden, 30 gr. Min frihetskamp har också varit tung - kanske bättre att ej göra något motstånd låta alla få sin vilja fram.

2 jan - 18

H.F.

Ber om tillgift för att jag blev så upprörd, verkligheten är så allvarlig, tanken kan ej fatta det på förhand. Tager nu konvenanzens ok på mig och tror att Ni endast bevarar det i minnet. Lilla Frk. W. var här i går och bad hälsa  
`hr. R.

E.t. HS

{Postkort}

Här är något som jag fått ifrån Åbo, det är nog meningen att trakassera konstnärerna intet annat intresse, och dumma frågor i mitt tycke. Jag har en översättning här och har försökt svara något, ville Ni se igenom det, välja ut något som duger och lämna resten, i alla händelser bör det bli borta som jag antydt, och ville Ni göra resten till finska? Här finns ingen som talar konstspråk. Säg ändå Eder mening om saken. Nu kan det ej bli fråga om att sända tusen marks tavlor till Åbo.

Hvad Ni nu måste känna det lätt och fritt sedan det är gjort, det är förfärliga ögonblick.

E.t. Helen [Sic!] Schjerfbeck

Svar.

1) Som konstnär söker jag blott göra mitt verk godt, om jag tänker på något annat blir det dåligt, och jag vill ge mitt land det bästa jag förmår.

2) Konstnären måste arbeta fritt eller gå under, och<sup>x</sup> i konstfrågor är det aldrig pluraliteten som har rätt ty det är så få som förstå det. Men jag har engång föreslagit en firma att trycka bilderark efter goda färgrika målningar med motiv ur sagoverlden "Prinsessan Törnrosa" eller ur Kivi's böcker t.ex. för att säljas hos landthandlare. De började då trycka Edelfeltbilder.

3) Ett musikaliskt öra kan ingen ge, konstförstånd kan

<sup>x</sup> borde uteslutas.

ingen ge, men den som ser på en bild och älskar den lär sig också förstå den, och sedan att förstå en bättre bild - och så skola alla gå framåt.

4) Jag har helst målat fattiga känsliga barn och vet inte om det intresserar någon.

Jag eger inga fotografier av mina tavlor som alla äro spridda kring landet, men hänvisar till avbildningarna i Hr. Ahtelas bok och Dr. Okkonens broschyr om mig der många äro avbildade. Av mig sjelv eger jag endast ett ungdomsporträtt i ett exemplar, i Åbo finns dock vykort med min bild.

Högaktningsfullt

Helen Schjerfbeck. [Sic!]

21 jan. - 18

H.F.

Jag blev mycket glad över det första brevet - Ni kände Er glad och fri - och något ångerfull när det andra kom, Ni hade mitt i en arbetsfylld tid ännu sysselsatt Er med mina små angelägenheter! En sådan hjälp Ni givit mig och så mycket av Er tid - allt skall gå av som det är, vara i Åbo den 30 de, jag skall försöka läsa igenom det och sätter mitt namn, det fula, under. Allt som Ni tycker skall vara med är jag tacksam för, sedan få de slå ihjäl mig, det göra de väl utan det också om de ha lust.

Tänk att där var "frid och glans" ännu vid den stora skiljessälsan från böckerna.

Nu har min bror fått tjensten<sup>x</sup>. Jag hade förut sagt att jag ville betala resa och räkningar i Gausdal för honom om han reste dit i sommar, tyckte det var för oroligt för mig ännu, men nu ser jag i Hufvudstadsbladet för den 19 de jan att ingen som reser i rekreationssyfte får pass till Norge, för matbrist. Jag behöver alls inte använda min tid till att tänka derpå. Och jag tänker nu helst på målning, mer än förr, allt annat börjar bli så ointressant. Det är för att jag har haft någon att tala med.

Vi hunno ej se allt i Daumier, inte den lilla bilden av bohémekammaren med mannen som graverar vid fönstret, två små "Mimi Pinson" sittande bakom honom och i deras grupp,

<sup>x</sup> Och hoppas att emeritusåldern flyttat till 60 år, då har han 2 1/2 år kvar

mot en ljus vägg en ljus man i ljus blus. Den berättar mycket men är också vackert målad. I den boken finns det stora skatter ännu och kanske få vi se dem tillsammans någongång. Ni var så snäll sist och vänlig (som alltid) och då viker allt småsinne, all bitterhet en stund ifrån en. Det Ni skrev om Ert porträtt är nog en dröm hos Er, jag ser bara det ulliga, misslyckade, och ett så litet grand av det jag hoppades få in av Er, att jag helst ej tänker derpå. Nu sitter jag och väntar modellen för den "gröna grevinnan", har skrivit ett kort men vet ej när hon kommer, ej hvilken dag. I går förkortade jag väntan med att måla akvarelltoner på en gammal, ganska stor teckning till textilkomposition, hon med det fladdrande röda håret och en man med ring under ett träd, det roade mig. Så har jag börjat min mor vid lampa i mycket mindre skala, det var för stort tilltaget, litet och intimt ser jag det. Litet har det målats på den dansandes kjol. Och på porträtt no 2 har rocken målats i en blågrön ton som sedan allt torkat skall sprida sig över det hela, det måste torka länge. Det blir nog mer verldsmänniskan tror jag. Litet sorgsen känner man sig ändå. När det är fråga om Ert vänliga förslag att jag skulle få måla med Er i norden märker jag att det är omöjligt, ej endast för kraften som saknas, men min mor skulle ej finna sig i det. Om jag blev 70 år skulle hon ej tycka om det, och det är ju det samma om jag är 70 eller 17. Kanske också för att jag lämnade henne för något sådant. I alla fall blir hon alltid sjuk om det är något hon ej tycker om. - Tiden lider, modellen kommer

ej i dag, det är blidt och snart går jag ned med brevet

Om den "röda" affären ville jag ännu säga att jag tänkte ut något svar sednare, kortare och mer avsnäsande? kanske, men tror den första impulsen var bäst och står för den. Ni var bra snäll som hade all denna möda - men hvem svarar för Edra klichéer, jag är litet rädd. Är det ej nog med 3? inte för att jag har något emot 'flickan vid gårdet' Jag hade tänkt just som Ni att när de tycka att de behöva upplysas erkänna de ju att de ej ännu förstå det.

Hvad jag nu önskar att Ni skall få tid för egna arbeten men det är ju omöjligt att kasta sig från det ena till det andra, affärer äro kanske en god övergång. Jag hade aldrig tänkt att Ni var embetsman förrän Ni skrev om kontorsmöblerna.

Vet Ni hvad för en affär jag ibland har lust för, jag skulle taga in halvsydda klädningar, kappor från Paris, det är då samma tull som på tyg, och sälja dem här där arbetslönen är så hög. Man kunde få dem från min tidnings atelier som står under lib<sup>utgives av</sup>raire Hachettes protektion. Det är bara den olägenheten att postpaket få vara bara 60 c. långa, det skrynklar. Sådana drömmar hvila mig från bara målartankar, nu behöver jag det ej - men det skulle löna sig om jag fann en kompanion - och det är mycket för Frankrikes skull jag tänker derpå. Börja i liten skala och sedan lämna det åt en annan. Aldrig blir det av.

[Resten av texten i marginalerna]

Nu har jag skrivit om allt möjligt och allt utan att tänka, eller kanske med för många tankar på en gång i huvudet.



Vet bara att det var roligt när Ni var här Mer och mer  
får jag lust att hålla några målningar - om de börja röva  
pengar är det bra att ha målningar. - Vet Ni jag ser för  
mig Eder färgrika, fylliga exposition, det är en glad tanke  
E.t. HS

Hyv. 25 jan - 18

H.F.

Jag tycker jag måste säga Er genast att Åbo Konstförening bedt mig sända en "kollektion", 10 à 20 arbeten, i år, och att jag svarat den hyggelige Westerholm ja - för 10-15. Det är på litet mer än ett år den 4 de exp. och det tager på, ro är det ej men å andra sidan har jag så mycket sympati för dem och kunde ej heller neka när de för andra gången föreslogo det. Det der andra är ju en lek, visserligen trevlig, men bara äventyr - och om der vore något att hålla så kan det ske. Livet har just blivit allvarligare också.

Litet har jag tänkt mig in i saken, ungefär så

"Landskap från Bretagne" (prästens) Hr. Stenman.

"Bageriet" kan ej begäras.

"Vedhuggarn" min brors.

"Schwerin" för min brors skull, om han vill försöka sälja, ej för att jag ville ha den.

"Vid spinnrocken?"? privat egare [Sic!] i Åbo. 6 à 7 teckningar, nya, och någon oljemålning kunde jag få ihop här.

Detta är bara i hast uttänkt, jag är nu så van att berätta allt för Er genast. Om Ni före den 1 sta mars har någon idé så är Ni väl snäll och säger det, först den 10 de mars skola de vara i Åbo, inpackning och frakt betala de där

Här må vi bra och jag hoppas intet ondt träffat Er.

Är upprörd ty vi ha just fått veta att det ej är bra med

min svägerskas hälsa.

sednare.

Nu vill jag tro att Ni har det bra, tro i det längsta allt  
godt jag unnar och önskar Er, men jag tyckte ej om tidningen  
i dag. Tänk ej på mina små affärer, tänk på att Ni skall  
ha det bra

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Jag glädjer mig över Edra tavlor, der är odödlighet - ej  
i mina, det är min djupaste tanke - känsla.

Hyv. 28 jan - 18

H.F.

Jag är sorgsen om ordet ämbetsman kanske stött Er - tänkte förr blott på färder och fara i ödemarken, på skönheten, mindre på den andra delen av arbetet som ett ord sedan frammanade - Ni var skogens fria fågel. För mig har ordet intet ondt, den ene arbetar jorden, den andre något annat, allt är lika - som hos Dostojevski. Kanske tyckte Ni ej heller om mina merkantila funderingar - ja, jag söker den som skall göra det<sup>x1</sup> (inte jag) ty vet Ni, en grund hvarför jag ville till Frankrike är drömmen jag skall tjena Frankrike, hjälpa det. Jag eländiga skall hjälpa ett land. Ni får le - men jag skall göra hvad som helst, det minsta arbete men hålla fast vid min dröm.

Man sitter 16 år i sitt rum och kan oftast ej göra annat än drömma handlingar, och tror på det en stund. Det att ha en liten tid av ljuvlig ro, måla med Er i Norden, kanske prata en skymningsstund<sup>x2</sup> - nej det finns ingen skymning - är det svårt att avstå från. Tror att Ni menade det som en verklighet och just därför blev jag rädd att Ni skulle göra något för min skull och sade sanningen i tid. Min mor är gammal och har svagt hjärta orkar ej mer resa - men om jag blev litet starkare och hon tog det enkelt - hvad jag gerna ville!

<sup>x1</sup> Ni blev förvånad om Ni visste på hvem jag tänker.

<sup>x2</sup> När ingen ser en törs man säga ut allt.

Det är den vackraste av alla Edra fotografier Ni sände ned sist, och när vägen blir säker kommer den till Er igen. Hvad den är vacker, därför att den är den mest mänskliga sådan var Ni i Taivalkoski i en ensam stund, blott Ert eget sanna innersta var derinne. Jag tackar Er för att jag fått se den - det är en dyrbarhet

Några dagar var jag rädd om Er och är det ännu - på ett annat sätt. Ni gav det bästa i denna värld ty Ni gav för ens egen skull i fattigdom och nu var det lika. Skall jag någonsin få en så god dag som när Ni var här sist - intet skall man begära, intet vänta - vara glad åt dyra minnen. Och det att jag fick se Er fotografi skall jag aldrig glömma - se Er sjelv. Sade jag sist att boken en gång skall bli Er, men med mitt namn i, nu är det klart i den frågan för mig.

Hr. K-roth var här och lovade hålla lister åt mig till slutet av febr., bad att få teckningarna per post "att inte hr. Acktela [Sic!] får si' det som jag får" - han var rädd. Han gör en liten låda och i den komma sedan teckningarna till Hyvinge tillbaka

Jag kämpar min kamp, men blott för sjelvständighet. [Sic!]

Naturligtvis tyckte jag sedan att det jag skrivit till Åbo var så enkelt - platt - men jag är ju en enkel människa och sade min tanke, det får stå. Brevet skulle avgått i dag men det går ej nu, det är tid till 5 te febr. Er vackra fotografi av "flickan vid gärdet" sände jag ej ty hr. K.T. som framställt frågorna är just avsatt från redaktörsposten

i 'Socialisti', och hvem vet om någon svarar för dessa avbildningars öde, för den andra tidningen. En annan ändring har jag gjort, strukit ut Magnus namn ty han sade "du svarar ej", sedan även D-r's, vill ej utan tillåtelse blanda något namn i saken.

Min mor är i verksamhet, det förströr henne dessa dagar. Från staden höra vi intet. Jag arbetar och vet ej hurudant resultatet är förstår intet

Har Ni målat denna tavla med badstun ? [Sic!] den ser så bra ut - intressant.

Nu bara vänta vi.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Det jag ville måla är något blekt grått, och rosa, mot något mörkt, och två skyddande händer på tavlan, nära barnet som är det ljusa. Ännu en obestämd syn bara. Lämna teckningarna nu, oljan lockar. [Skrivet på särskilt papper]

[Kuvert bevarat, med följande text på baksidan, skriven av E.R.] 28-I-18, ankom 11/4 -18. Hade tydligen efter Tammerfors fall sluppit vidare.

Hyvinge. 5 te febr.

H.F.

En hälsning härifrån, och en önskan att allt måtte vara bra hos Er. Just nu kom första post, intet från norden. Jag önskar jag visste hvar Ni är och att allt gick Er väl.

E.t. HS.

(Tydligen legat i T:fors fick det efter stadens fall 11/4 -18 E.Rr.) [E.R.]

[Postkort]

-5.II.18 [Poststämpel]

13 febr.

H.F.

Jag kan ej låta bli att sända en hälsning. Vi ha intet hört av Er på länge, jag vet att också detta ej kommer fram. Vi ha det bra men min svägerska är död. Här arbetar jag så litet, har mycket oro för Er. Ett brev till Er ligger här

Er t. H.S.

Hyvinge

(Tydiligen legat i T:fors, ankom efter dess fall 11/4 mig tillhanda. E.R.) [E.R.]

[Postkort]

13.II.18 [Poststämpel]



22 febr.

En lång tid har gått. Tanken kan nu ej gå framåt. Hvar är Ni? Kunde jag leva utan att vänta Er? icke kunde jag måla. Ni står mig nära, mest av allt, och hjärtat är mycket sorgset. Huru kunde jag bära det - att Ni ej var ute i verlden och var glad.

Sednare.

Jag vill skriva till Er än en gång - jag har ingen fred - om jag också sover har jag ingen fred. Jag sörjer för många men Ni är mig närmast, Ni är mig nära

H.F.

En helsning Sic! från Hyvinge - skall den nå Er?

Helene Schjerfbeck

26 april 1918.

{Postkort}

5-V-18 {E.R.}

H.F.

Ert telegram till M. sade mig att Ni lever hur kärt var ej det budet. Gud bevare Er. Hur har Ni haft det, det frågar jag mig ständigt, ständigt - men Ni är ung och skall se bättre tider. En gång ville jag se Er än.

Här har man bara väntat, väntat och tänkt, måla kunde man ej - och nu är det en liten frist man måste skriva, ett nytt oväder stiger redan upp.

Vi flydde den 8 de till Sanatoriet det farligaste ställe här fanns, det var för den väntade kanonaden, men der blev man oroad mer av de 'röda' - efter 2 veckor kom vi med liv och egendom derifrån. Ännu måste man leva bara för dagen. Efter min svägerskas död ville Magnus att min mor skulle bo hos honom nästa vinter, jag tänkte åter på Ekenäs - nu just säger min mor åter nej, hon vill stanna här och hon måste få göra det hon vill. Hvad blir det av mig? I sommar är det meningen att vi skall bo på Tavastön. Min mor är svag men annars sig lik. Detta är nu allt som är att säga om oss

Och alla drömmar om det som var vackert och oss kärt - komma de någonsin tillbaka. Det var ändå en vacker, kär tid.

Ett par små brev ligga här, jag sänder det ena.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

5 maj 1918. Hyv.

Hyvinge 7 maj

1918 [E.R.]

H.F.

I går afton två brev nu vet jag något om Er Det var så vänligt att telegrafera men oron var hvar dag ny, det sker så mycket ännu. Här är lönnmord hvar natt på tyskar, på gravarna i parken vajar tysk flagga Jag är rädd om någon "herre" kommer, det fanns inga 'Herrar' här under 3 månader de voro döda eller hade flytt, för kvinnor var mindre fara.

Tänk, ingen 'terror' där, ni ha varit goda vänner. Här räddade barnen oss, under slaget, den natten, kom en röd med bomber i hand in i sanatoriet, alla voro nere i korridoren, mycket barn i källaren och utanför sutto folkets kvinnor med sina barn, en del inne ty alla fick komma - han kom 2 gånger in med bomben men gick igen - där var så mycket av folkets barn.

En natt väckte de alla kl. 2 och skulle föra bort oss med tåg, ingen gick. Det var för att röva, det gick många rövartåg den natten och mycket gods med.

Men nu skriver jag för att svara på Ert vänliga förslag - tack hjärtligt, tänk att Ni ville se oss hos Er! Men min mor har aldrig kunnat tänka på en så lång färd och för mig vore det en stor risk kanske många äro vinst i hälsa förlorad genom skakning på tåg och trötthet, jag hade ej haft mod om också förhållandena varit som förr. Och nu är ju allt annorlunda - när blir det full fred, blir man ej avskuren från södra Finland en dag, har jag

något sinne för målning kvar?

Och framför allt - Ni tjenar nu Ert land och intet annat bör NI ha omsorg om!

Att Ni samlat mat gläder mig mycket, Ni skall stärka Er, och en dag drar Ni ut i verlden, glad.

Hvem vet hvad jag kan göra en dag. Skulle Er väg då gå över Köpenhamn och hade Ni lust att göra konstsammlaren Grönvolds (´lilla Arlesiskan´ har han) bekantskap, så för en hälsning från mig - Minka, frun, har just skrivit ett kort orolig för mig. (Hotel Monopol.)

Tack för råd för Åbo, de sparas till det blir av, skriver en annan gång om det om jag får. - När konstbrevet till de röda där skulle gå var tågtrafiken avbruten, sedan efter mordet hade jag ej lust för det, och att utpeka Er - allt ligger här. Taivalkoski fotografen har i en bankbok varit insydd i mina kläder denna tid - en dyrbarhet. Efter min stadsresa nästa fredag (för att prova en klädning) skall jag avgöra om jag törs sända den jemte böcker. I mars var jag också i H.fors, måste skaffa pengar sålde något. Magnus har hela tiden fått sin lön, också från Ateneum. Måns funderade sist på ingenör [Sic!] officerskolan (tysk) i Borgå för att göra sin värnplikt så. Min svägerska blev opererad, tio dagar förut visste de

[Fortsättning i marginalerna]

ej om något, bara upprepade illamåenden - njurarna, intet kunde rädda. Mätte allt gå Er väl, och vi få ses i höst - kanske på Tavastön först. Om M. är i tjänst, Måns i Borgå,

så behövas vi där.

Mycket ville jag säga, men är slö efter allt - då kände jag ingen fruktan bara oro för andra

En rysk dam har bedt mig måla henne, en verldsdam ung lång blond.

Er tillgivna HS.

Tack än för att jag har en vän på min sida - ett stöd.

[Skrivet på särskild lapp]

12 maj - 18

H.F.

Jag kom i går afton från staden med det längsta tåg jag sett, fullt av stående i gångar och på plattformar, jag satt bra, inklämd, tre timmars resa - och jag vet att jag ej kunde resa så ända till Torneå. Sovplats fås ej denna sommar. Kanske kommer det en tid då jag får se Er hemort, nordens härlighet, en kort tid en gång, nu kan jag det ej

Men jag har annat i sinnet - Magnus föreslog att Ni skulle komma för en tid till Tavastön, han har bröd, fisk fås, och löfte om något potäter fick jag på vägen av mål. Hansen som skall till Norge på ett år. Magnus har ingen matbrist i sitt hem och har ändå över av dyrtidstillägget, har just köpt nya mahognimöbel [Sic!]. Han har rum för Er i villan men jag har tänkt att Ni skulle ha det behagligare, fullkomlig frihet, om Ni ville bo i torpet i det rum de bruka hyra ut, eller i en förfallen byggnad nära villan (Magnus säger den är för dålig). Ni skulle vara vår gäst där<sup>x</sup>. Mat i villan. Säg att Ni kan bli fri för en tid, hur lång som helst, och kan hvila Er där - jag skulle ha det så trevligt, mamma med.

När jag kom hem väntade ett brev här, Ni var så glad och snäll

'Celestine' var med mig på tåget, är här nu. När kan allt sändas?

<sup>x</sup> i torpet.

Nu väntar hushållet på mig, sedan skall jag till posten.

Giv ett godt svar - men Ni får ge det sedan, när Ni vill.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Man har lämpat sig efter tiden, glömmer det ögonblick som just gått, tänker ej på det kommande, är slö - det var ens enda sjelvbevarelsedmedel. Men jag ville komma ut ur det nu.

brev ha varit 4 dagar på väg till H.fors, kanske ännu längre till Norden, jag tyckte jag skrev med första tåg och kortet före det.

Men skall ej Norden kalla på Er där nere på Tavastön?

Magnus trodde han visste hvilket arbete Ni haft först.



H.F.

Jag tackar för böcker och utklipp, det börjar väcka arbetslusten när man läser sådant. Men allt är mödosamt nu och drömmen om ro kan ej bli verklighet - kanske i höst, några månader. Tänk att jag ej visste att Sallinen exponerade när jag var i H.fors, att något sådant kan hända en. Vi hade, genom slarv, ej fått tidning på en månad, bara sett litet på lånade. har lust att resa om jag kan. Hr. S.man, hemkommen, köpte en sak av mig, det var tur ty han sade att "nu köpes och säljes ingenting". Vi ha det bra Magnus har det bra. - Jag sänder 'Celestine' utklipp och bilder i dag, 17 maj. Om Ni ändå fick litet hvila i sommar!

E.t. HS

[Postkort]

17.V.18 [Poststämpel]

19 maj - 18

H.F.

Jag har suttit på bänken i dag, tågen kom och gick - ingen till oss. Jag visste det förut och ändå var det ledsamt.

En Hyvingebo skulle resa i går men det fanns icke ens ståplats på tåget.

Vet Ni där uppe hade jag fått den ro jag söker - men kunde ej komma dit. Där hade det varit tryggt. Här är något osäkert, något man inte kan tala om och ibland säger man 'det är inbillning' men det kommer alltid tillbaka. Jag önskar att jag kunde tala med Er - riktigt - och Ni skulle råda mig. Först skulle Ni säga arbeta.

Ännu har jag icke sagt hvad man här tänker om Österbotten, Ni vet det ändå man böjer sig djupt i vördnad för de modiga, uppoffrande, och man är stolt att vara deras landsman. Ni är också österbottning och kan bära Ert huvud högt. Ni skrev något om Filppula sist - och sedan målade Ni - hade kraft att måla, så frisk är Ni.

Jag har ej sett på mina egna arbeten sedan jag kom från Sanatoriet, där jag bar dem under armen i hvar nödens stund. På "frun" som jag målar har jag sett - och nu har hon rest till H.fors - P.burg - efter pengar - kan man komma tillbaka från Petersburg?

Tack än för Er vänlighet att förse mig med lektyr. Hoffman förde mig in i barndomens värld igen och där var allt vackert

När hon såg ett flickhuvud i hvar våg liknade det Arosenius fantasi och när de stego upp genom pälsärmen kom man ihog [Sic!] det mystiska man sjelv känt för en sådan pälsärm, dit man aldrig varit. Det fanns också ett annat ställe som var mystiskt, halvt skrämmande för en, det var mellanrummet mellan madrassen och sängens sida, man stack inte gerna sin hand dit. - Hvad Brunius skriver bra 'det aldrig slocknande intresset för hvardagslivet' i Danmark t.ex.

Jag gjorde målaren Hausen's bekantskap på tåget sist han talade om S.Nelson, jag skall berätta sen, och den historiska nödvändigheten att det germanska nu segrar, det är deras tur. Det är nog sant [Sic!] men man älskar konstens land mest - och jag tänkte på devisen på Er bok, den som 'ikkje vann' jag förstod den nu - Vill Ni översätta en del för mig än?

En fröken här har översatt det första kapitlet, jag bad henne vända sig till Er om hon ville publicera det. - Jag har ej heller förstått Delacroix. I Louvren brukade jag se på [Sic!] Daumiers 'Republik' och Rousseau's porträtt man stannade alltid - och gick vidare, man var ej så långt kommen då än, det var som med Cézannes stilleben. I Edra kataloger finnes ett stilleben av Matisse, det har en mild glans, något vackert som korrekt gammal konst aldrig har. Först undrade jag om Ni sett de 13 Guys - nej, Ni har fått katalogen. Skall jag en gång bli så frisk att jag får se Bremen?

Nu är Ni snäll som skriver till mig vackra tankar, och en gång får jag väl än tala med Er - om jag bara kunde säga allt det som tynger och Ni ville råda mig -

[Fortsättning i marginalerna]

Ni är ung och får ännu lyckan, är det icke lycka att arbeta  
att leva, kanske får jag också den gåvan än

Er tillgivna H.S.

Det är illa att skriva så här missmodigt, när allt är bra,  
i landet, hos oss.

Jag ville också så gerna höra om allt det Ni upplevat denna  
tid.

20 maj

H.F.

Tack för vackert brev o. kort från det mäktiga älv-landet och för att Ni vill komma. Det får ej bli för dagar utan för veckor. Jag hoppas allt godt, är glad igen, och får sedan tala om allt, behöves ej besluta något före augusti m. slut. Ni tager väl alla tavlor med och har Er utställning i höst? Hr. S.man har nya modärna inköp och vill gerna visa dem. När man inte har tid, då arbetar målaren i en bäst - och sedan utför Ni det där, hoppas jag, och jag får se de vackra färgerna. Skrev om stugorna ty Ni vore så fri, kunde ströva omkring dag och natt, på land och hav, och få hvila också. Ni har givit Er dyrbara tid o. kraft för mina brev det är roligt men dyrbart. Vi avundas Er regnet här har ej fallit något sedan den lilla snösmältningen, sanden står högt mot skyn, intet gräs än. Med helsn.  
E.t. Helene Schjerfbeck

Hyv.

Vi resa ej före den 15 de juni.

[Postkort]

20.V.18 [Poststämpel]

Hyvinge 26 maj - 18

H.F.

Ni har kvar Er ljusa tro på ungdomen, det är så roligt ty jag känner den så litet. Lilla Frk. Sandelin som brukar komma med Mme T. till séancerna är den första jag hört tala - hon blir nog bra när värmen, kärleken, kommer, hon vet sjelv att hon inte har den, hon vet allt. Och jag är rädd att det är just kunskapen om allt som vid 15 tager bort den yttre o. inre poesin, Ni säger också att den försvinner. Kan man inte veta och tro, tro på allt det omöjliga som skall komma, ty känsla fattas dem ej. Leva något av Hoffmans liv, bäras, hållas fången av något som ger allt ett inre liv.

Nu har lusten vaknat för de stora färgfläckarna, de stora penseltagen som symbolisera naturen (?). Mme T. har tvungit mig till arbete, hon "får allt hvad hon vill, bara hennes man inte är med", hon behärskar mig<sup>x</sup>, jag vill nu gerna måla det förfinade, intelligenta och äventyrsälskande, ryskt naturliga hos henne, i grått o. rosa. Hon skulle behärska Er med, jag förstår att hon "haft" så många dueller i Paris, Italien. Porträttet vill hon låta fotografera för en rysk konsttidskrift!? Det fortsätter med det i höst i H.fors, hon kommer då från Brändö.

Var det Er mening att fotografiet från T.koski skulle bli här - Ni får det åter när Ni vill, kanske målas det därför en gång här. Det är en dyrbarhet.

<sup>x</sup> inte gör jag ett penseldrag annorlunda för hennes skull.

Jo, jag förstod Matisse, och jag har nu riktigt förstått Signac. Måleriet, som går sin sin [Sic!] egen väg, har fört mig till det nu några gånger (t.ex. Ert sednare porträtt) att jag ej kan förmå mig att fylla en yta med färg, jag bara sätter ett färgstreck på konturen. Det är helt visst avmattning, blaserthed, och för till konstens död, Ni har sagt det.

Matisse är fyllig, frisk, och Degas var intressant i katalogen. Sådant måleriskt storstadsliv skulle vara roligt att måla.

Nästa onsdag reser jag till grönskande lunder, Tavastö - först Helsingfors för att måla naket ett par dagar.

Det kännes ledsamt att lämna detta, dessa rum där man levat 16 år, där Ni hämtat mig trevnad och ro, ty det är ro med en sådan mänska som Ni.

Men nu när jag är friskare håller jag fast vid min idé, jag kan ej "sälja allt och leva inackorderad" hos Magnus, d.v.s. "ha mitt högkvarter där". Där jag är är mitt hem. Kanske Hyvinge, kanske Ekenäs, Raumo lockas men är för långt från min mor.

Nu går jag att köpa Otava och väntar mycket nöje. Sade jag att vi på Sanatoriet läste "Vildmarkens adel", av jag minns ej hvem det var för mig fin fotografisk konst (?) utom den första berättelsen "När nordén kallar" den tyckte jag om.

Strejktiden läste jag Ahtela's poesi, och gläder mig åt Io-hui i svensk översättning

Farväl i dessa rum.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

adr. Konstantinsg. 14



Konstantinsg. 14 31 maj

1918 [E.R.]

H.F.

Jag ser att Ni har det trevligt - Ni har sällskap.

Här gå alla av och an hela dagen, de ha så mycket att göra. Jag har ingenting tänkt, ingenting gjort - småstadens, ensamhetens ro lockar mer än förr. Detta är ju bara för en tid, men det är alltid något annat för en tid och man ha ej alltför mycket kvar derav Den dömde Calypso ha redan rest till Tavastö (grodan sparkade ständigt upp den) med Hanna, den kunde ej lämnas ensam. Nästa onsdag kommer min mor från Hyvinge, hon skall 'göra upp' om framtiden:

Planen att se Hr. Stenmans nya modärna inköp i hans privatvåning har inte blivit verklighet ännu - på tre dagar. Jag fick oväntat börja med tandläkarbesök i stället - ja, oväntat var det ju ej.

Måndag hoppas jag få börja med egna intressen och taga naken modell.

Jag sålde motvilligt, men det sägs 'du kan ju måla annat i stället'<sup>x</sup>. Det börjar kännas som fabrik. Det är en tröst att det var absolut nödvändigt - Sanatoriet slukade mycket och vårt liv ställes nu på stor fot - och jag vill ej minska framtidens, ålderdomens säkerhet. Jag har ändå tänkt ut att jag ställer vårt liv enkelt som förr på Hyvinge och vill Magnus att hans mor lever dyrare än förr så är skilnaden

<sup>x</sup> der är förbehåll på allt, det får exponeras i Åbo.

[Sic!] hans ensak. Jag talar om tråkiga saker. Om min mor är hos honom någon tid i höst så kunde jag resa till Raumo, ? jag skulle få sällskap av en målarinna, Ada Thilén, en månad kanske. Om ej resan är för besvärlig?

Jag ser ingen stämning i min fädernestad - ännu, det är blåsigt. Bara på ett ställe såg det trevligt ut, där hängde gamla björkar över ett brädplank och stigen var av vita, nötta kalkstensplattor - som i min barndom. Det var den äkta helsingforsstilen, de ha förstört staden (för mig) med asfalt. Hvar generation älskar passioneradt sitt.

Och nu är Ni fullt uppe i Er stads, Ert lands stämning och är lycklig - lever för de unga och känner Er ung. Kanske är det Er generations uppgift, lära folket.

Jag tror nu det höjer landet mest att Ni talar om konst, målar - Edra ord, skrivna eller talade, Edra tavlor. Det att Ni talar med barnen tror jag mycket på.

Aldrig får jag fullt njuta av det Ni skrivit, jag står utanför mitt lands språk. Har ej minne mer att lära det, det är så sorgligt. I morgon går jag till Akademiska Bokh. för att söka Otava som ej fanns på Hyvinge och väntar mycket sällskap av den

Törs jag säga hvad man undrade på under den långa ´röda tiden´ - man undrade om Ni låg på något av Österbottens fält - eller om Ni hunnit gifta Er ren? Då skulle jag icke på länge ha Ert sällskap, men vi skulle sedan åter råkas och ha trevligt med bildböcker och konst.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Hoffman och kataloger äro med här, vill Ni ha dem?

Helsingfors 3 juni

1918 [E.R.]

H.F.

Hvad jag njöt av Otava. Det var så varmt och vackert, jag läste den ensam och var i en värld där allt var kärleksfullt och godt, den lilla grenen, blomman - och döden. Det är godt att det finns en sådan värld och att jag fått komma med dit. Tack.

´I höst är Ni lycklig´ säger Ni jag skall tro på det.

Det var så beklämmande först, den svartaktiga skymningen mellan de höga mörkgrå husen - felet var ju mitt, jag var ovan dervid.

Sedan skall jag sitta med metspö i handen tills Ni kommer - så till Ekenäs i höst för att se.

I dag hade jag första gången modell, det var en liten pariserstyp som kom, mycket nätt, ung. Fredag målas härnäst och lördag hoppas jag vi resa. Min mor kommer i morgon hit. Jag skulle ej ha något emot att nu genast resa till Ekenäs men det går väl ej an.

Magnus säger att Ni får bo i torpet eller stugan, allt hur Ni vill.

Denna tid här har jag tyst följt alla deras vanor för att se om jag orkar rätta mig efter andra. Det har ju gått men målarfred blir det ej. I morgon mer, jag går nu ut för att se på den trakt där vi förr bodde.

6 juni. Min mor är här men hon frågar intet - och jag får intet svar. Vi resa lördag ut i det osäkra.

Jag är glad att ha en vän.

E.t. H.S.

Tack för hälsningen till ön, mer därifrån. Skall i dag se Hr. S.mans tavlor, och tager detta med till en låda.

Tavastö. 9 juni

1918 [E.R.]

H.F.

Jag hade en lycklig timme hos Hr. Stenman, han var så vänlig och visade sina tavlor.

Det gamla gick jag mest med svagt intresse förbi, men så kom man in i Sallinensalen och det blev lättare att andas, man levde upp - såg hans sista grå sätt, två kvinnor med ett barn, och tror på vidare utveckling, den var så expressiv, full av känsla, det var nytt. Såg sedan en massa från hans vackra blå period, landskap som jag inte hann särskilt betrakta hvart för sig, endast några - der var så mycket vackert. Ett som han sjelv satte värde på, från Hyvinge, ett var hästar i landskap (ej det friskaste han gjort), en galopperande häst, teckning, ett mästerverk - och 'Pekkas Hilma'. Någon i rödt, som 'Mona Lisa', såg jag ej, ett sjelvporträtt var fint, lätt i ton, hastigt gjort. Han är en mästare.

Mäkeläs nya bländade först men jag tröttnade mycket fort på dem - de blå och gula - och tyckte mer om det jag sett förut av honom. I den salen fanns Schjerfbeckar, prästlandskapet och en gammal landskapsskizz som fått en så fin ram att jag ej kände igen den, jag undrade hvems den var. 'Bilderboksbarnen' hängde der i en mycket bred svart ram. Det är ju bra att de äro borta och jag har det lugnt för den saken. Glad är jag också att prästlandskapen har ett

hem. Så var der franska tavlor, den Matisse som vi tyckt om i katalogen, men tonen gjorde ej samma intryck på mig som i den lilla bilden, kvinnan var rödaktig och fonden starkt blå. En ganska stor Degas var fast, något brun, en kvinna i halvfigur, hon tvättar sig - när jag vid bortgåendet såg den efter allt det modärna såg den gammal ut. Ett landskap med stammar (inte var det Diaz) var fett och vackert i ton, ett nature-morte, franskt, likaså. En Picasso hann jag ej förstå. Till sist spar jag Simberg's 'Dödens port' - där hängde den, jag fick se sjelva tavlan! De visste ej av Er artikel, blevo glada. Hr. Stenman och fru.

Nu undrar man åter huru det är med Er, allt är ej bra i tidningen. Men snart släpper 30 - 40 åringar lös!

Här äro vi sedan lördagen, det är ny luft. Jag skall kanske måla trädstammar, göra en gammal sak färdig. Måste nu bara berätta att jag sett något vackert, varit lycklig, fått lust att måla - då.

E.t. Helene Schjerfbeck.

Tavastö. 16 juni

1918 [E.R.]

H.F.

Tack för det ljusa vårliga brevet i onsdags, Ni är lycklig, hvad jag är glad. Och tack hjärtligt och varmt för lektyr och socker som kom i går. Ni är för snäll mot oss, Ni giver då Ni borde stärka Er sjelv och njuta Ert liv, medan Ni är ung. Men Er ungdom kommer alltid att vara, Ni kan njuta av stunden.

Tänk om jag kunde måla Er stad så som jag såg den när Ni skrev! Liksom laxfiskarne en gång kunde ha målats. - Lektyren har jag ej hunnit se på än, Magnus kom i går afton och man intresserar sig för hans intressen nu.

Jag är nu bland människor hela dagen och hör alltid talas om annat så jag har glömt en hel hop av det jag tänkt göra till mina tavlor, har väl ej nervkraft att gå upp i flere saker på en gång. Derför vill jag så fort jag kan resa till enstöringslivet någonstädes - och Ni vet ej huru roligt det vore att då få prata om konst med Er i fred. Kanske kommer Ni hit? Ni vet det ej säkert än - Men en resa till södra Finland är nu en stor uppoffring, och där Ni är är allt roligt och hemvarmt - kanske kommer Ni i höst med Edra tavlor till utställningen? Roligt vore att ha Er här.

Här har varit vackert 2 gånger - en gång satt jag vid stranden, den klara vågen slog mot den röda klippan, jag njöt, jag sade det visst ren' - och i går var det storm. Havet



blågrönt mjukt mot himlen, holmarna stodo mjuka i ton, hvita bränningar i allt det mjukt blågröna, och sol på allt. Det var vackert.

Annars <sup>[Sic!]</sup> värkar luften så att man ej sover och krafterna gå ned, jag hoppas Magnus låter mig resa, medan jag ännu orkar. Han tror alls inte på att jag är svag. Mat ha vi, och sänd intet hit, det ätes upp av 6 personer och 2 tjänarinnor dertill. Kunde Ni där få köpa litet smör betalar man här nere gerna hvilket pris som helst, sedan när jag är ensam. Socker sparas här till syltning. Men vi äta godt, fisk och fil.

Måns är inte här, han har sin tjänst nu, och 1 juli res <sup>[Sic!]</sup> han på geologisk exkursion, uppåt Kajana tror jag. Jag är glad att han längtar till sådana färder, och Ni gjorde honom nog en stor tjänst då, en gång skall han förstå det. Tack ännu.

sednare.

Nu har jag läst utklippen, det går igenom en en ström av lust för allt, att se, arbeta, att leva för arbetet helt en gång. Hvarför är man så svag låter draga sig av tusen hänsyn? Men är det ej bra att en tid friska upp sig och i början av juli tänka på enslings, arbetsliv, i en gränd i Ekenäs, hvar som helst. Mme Tchitchagoff har på min begäran sändt sin fotografi, sedan en gammal sak är slutad börjar jag arbeta i sommar efter den litet. hon kommer nog till Ekenäs, tror jag, för ett par dagar sedan och jag försöker få något av det. Jag har ändå lust att måla denna, högmodiga varelse, hon har något artistiskt, äventyrälskande. Hvad

Hamsun är vacker i sina bästa böcker, Ni vet att jag tyckt det förr. 'De röda huvudena' frestar mycket.

Har Ni målat staden som var så vacker? och vill Ni en gång berätta något om ungdomens drömmar, hvad tänka de? Allt det undrar jag på - och det är roligt att ha allt det att tänka på.

I går kom ett brev från Minka Grönvold, jag är glad att hon skriver och jag skall svara, något teosofiskt, religöst [Sic!] mystiskt är där visst, men idéellt De ha köpt Er bok om H.S. och finna att jag "beholdt'och udviklet" mitt "smukke saerpreg".

Vet Ni, nu när jag kan resa längtar jag än mer att Ni skall utställa - jag kunde få se det.

Vet Ni hvad det betyder för en att kunna röra sig litet, litet bland andra igen! Men så vek som man är måste det bli bara litet - t.v.

Min mor helsar och tackar för socker. Jag tackar för Er stora vänlighet i allt och tror att jag, som Ni sade, kanske blir lycklig i höst.

Jag tror också Ni är lycklig nu - det är vår man ser framåt.

Er tillgivna

Helene Schgjerfbeck

Jag har ej bläck här.

21 juni

1918 [E.R.]

H.F. Där uppe i det ljumma regnet, bland allt det ljusa gröna har döden gått omkring - jag har tänkt på det länge men är lugnare nu sedan jag vet Er vaccinerad.

Här är vackert - de första dagarna stod allt hårdt som ett knivegg: - nu växlar färg o. stämning hvarje dag, allt är vackert, och tånglukten ute på Tallholmen, där jag sitter i en skreva, är frisk o. god. Där ute har jag börjat en liten färgteckning, bara några klippor och vatten på ett litet, litet hörn. Där är roligt att sitta - sedan skall jag taga 'De röda huvudena' dit ut.

Ni säger att här är något vackert att lära känna, det är sannt, men hur har man ej sjelv försvarat sin innersta tanke som ung, den måste frivilligt ges - och ges väl en stund, troligen ej åt mig. Där är mycket likhet med min bror och nu mycket praktiskt förstånd, det har blivit en nödvändighet i hemmet, den som för bok över allt - Säger sig hittills ej ha varit road av läsning, läxor ha tagit allt intresse - det är så naturligt. En bok har jag funnit att hon tyckt om "I solnedgången om Gejer [Sic!]" . Där är mycket saknad efter modern tror jag - men sådant sägs ej, talas aldrig om. Och, vet Ni, det var min svägerskas afsky, allt som liknade bohême, som ej var fullt korrekt, där fanns ingen ursäkt för sådant - det är den moral hon testamenterat sina barn. Skall jag som är första gången i hennes hem, hennes som ej sjelv är här, skall jag lära min syn att allt är godt som en god vilja gör - -. Jag

vet det är så men skall jag riva upp moderns sådd, löna henne så. Livet lär ännu den unga mycket, jag förnekar aldrig min tro men jag försöker ej - - inverka - planmässigt 'Det vidunderlige', ja det fanns i Ert brev. Bara det att en mänska förstår, känner allt det som flyr vid en oförståendes beröring, det är det 'vidunderlige'. Och det är den ro Ni alltid hämtat mig - något som aldrig kan försvinna ur mitt liv. Mycket otäckt har kommit i mina tankar under det sista året, jag vet det, och jag vill att Ni skall veta hur dålig jag är, och hur rädd - Ni talar vackert med en vacker syn på allt, Ni vill hjälpa [Sic!] mig från det onda.

22 juni. En god midsommar, det är i morgon, vi tänka på Er då! Min mor hälsar vänligt.

Och nu är det lugnare, jag har talat med M., de första dagarna av juli res [Sic!] jag för att se Ekenäs, lära känna matförhållanden, och sitta ensam den största delen av dagen. Det har varit så här att jag inte sovit, luften troligen för stark, upprivande, och inte vana eller kraft, att vara ständigt bland andra Krafterna ha gått ned jag måste i tid söka ensamheten. Blir det passtväng reser jag fort, innan det börjar.

Hur kunde Ni måla? det är ofattligt, med strängt arbete, endast natten ledig, och hvem vet hur mycket sorg omkring Er. Hvad jag önskar Ni kunde vara ledig, bo och måla på Er bondgård, barndomshemmet, eller som jag. Det sägs att ett svenskspråkigt forstinstitut skall förläggas till Ekenäs. Jag söker rum innan skolorna börja där.

Här regnar nu ljuvligt alla äro glada. Vi sitta inne. Jag bor i ateliern min mor i det lilla rummet. H. i salen och hennes moster på vinden, mostern kokar all mat en liten flicka från Sibbo städar, diskar. Tjänarinnan är i staden med de båda M.

Detta skulle ju vara min midsommarhälsning och blev bara timliga omsorger Man kommer så långt från alla forna tankar, det är mödosamt att färdas i världen - Jag ville så gerna sitta och tänka på det 'ene fornödne' och huru gerna tala med Er! Men har jag något att säga - ett halvt år har man kämpat och tvungits av förhållandena, hvem vet om man får frid igen. "I höst är Ni kanske lycklig" sade Ni.

Jag är glad att min mor ej är ensam medan jag söker det nya - kanske för oss båda.

I morgon bränns 'kokko' och jag tror vi alla skola vara glada - alla ense.

Måtte Ni ha det så godt som jag önskar det Er denna ljusaste natt, allt gladt, allt godt, skönt.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

tisdag 25 juni

1918 [E.R.]

H.F.

Edert brev av "torsdag" kom just nu och jag skyndar att säga Er att här inte är främmande. Magnus sade genast, i början av juni, att han hade rummet i torpet till Er disposition och där står det tomt ännu. Måns reser de första dagarna av juli på sin färd med prof. Ramsay. Jag hade tänkt resa härifrån den första dagen i juli men det är ingen hast och jag vill ha den lyckan att se Er, reser ej förr än jag vet hvar jag får träffa Er. Osäkert är det också om Ekenäs vill taga emot mig, kanske måste jag lämna staden genast, har ändå en bekant där som jag kan gå till.

Här kan jag ej bli hela sommaren för arbetet och för krafterna som ej gå uppåt Det är också lugnare om jag vet att min mor ej är aldeles [Sic!] ensam när jag är "i gränden" och längre än till slutet av september stannar hon ej, då reser hon nog till Hyvinge igen.

Jag skriver bara om detta nu, är så glad att få se Er - vi visste ej säkert förut om Ni ville, kunde, komma.

E.t.

Helene Schjerfbeck

25 juni. sednare.

I den första glädjen skrev jag, nu har jag också tänkt.

I Ekenäs fås kaffe, thé, mjölk på Gästgiveriet, på ett annat Hotel och på restaurant "Knipan" fick man i maj ännu mat. Så fanns där då matställen där man också fick till avhämtning, "portör", frukost och middag, tillsammans 110 eller 130 per månad. Det har varit min plan att taga portörmat och ha eget thé, "kort" bröd, mjölk, smör, sardiner (som fås) hemma. Rum är det nog inte brist på under sommaren. Vill Ni hellre hälsa på i augusti så är min mor här och jag där om det fås mat, i annat fall återvänder jag hit och är här i augusti. Finns det mat för mig i Ekenäs så finns det för Er och Ni skall vara min gäst där. Kanske tycker Ni om att stå vid Er första föresats, plan, resa i augusti? Ni tänker nu på Er nya brillianta idé skriver kanske, målar kanske också, nu i det vackra ljuset - en augustiafton många pratar man sedan en stund på min trappa på en gammal gård. Men jag är så aldeles [Sic!] utan tankar - jag skäms för Er som säger, tänker så mycket fint och stort. Ingen har förstått hvad arbetet kräver så som Ni - Ja, den 1 sta res [Sic!] jag härifrån för att se och skriver genast från Ekenäs ett brev - är kanske här åter i "början av juli". Här få vi ej prata om konst. Min mor hälsar Er, hon res sedan efter tallrikar och portör till Hyvinge (sänder dem) om allt kan genomföras så som man tänker det. De andra äro alla i staden,

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Går jag ut att måla vill min mor med. "Gå efter fasters målning så får jag se", säger Magnus till Hanna - hon går. Den 1 sta juli kan Ni ej hinna hit därför res jag.



Ekenäs. 3 juli

1918 [E.R.]

H.F.

I går anländ vet jag ej ännu om jag får rum (det finnes 13.000 fångar och deras domare denna månad, här) men hoppas i dag få svar af en fru hos hvilken jag gerna ville bo. Det är ej en gammal idyllisk byggnad, sådan jag svärmåt för, det är för vyn utanför porten jag ville dit, det är ungefär Velasques [Sic!] trädgårdsvy. Jag ser att det blir stammar jag skall måla - sådana härliga gamla stammar här finns. Och över staden hvilar höga lummiga trädkronor med fasta mjuka konturer - jag fick genast en känsla av frid. Mat, kokad mat, fås i en matservering, mjölk fås ej på kort - det där får jag allt se sedan. På hotellet och 'Knipan' fås också mat, "hotellen" det är Gästgiveriet och Brandkårshuset - jag skrev orätt, Brandkårshuset är intet hotel. Största svårigheten är rummet, nu.

Måndag morgon lämnade jag Tavastön i dimma och regn - min mor stod på stranden och det var svårt att lämna henne där, gammal och svag. Jag måste ändå se mig om efter något annat, bäst troligen för oss båda. I vinter äro vi på Hyvinge - men sedan, hvem vet? Och om hon redan i början av september res [Sic!] till Hyvinge kan jag då låta henne vara ensam där? Jag har 6 veckor att måla stammar. Men hvad jag har för en frid -

Ingen befaller mig här.

Jag vet att Ni får det bra om Ni res ut till Tavastö, fisk, mjölk och smör få de i torpet och snart ha de trädgårdsalster, res när Ni har lust. För min mor blir det en glädje sednare.

jag har varit till "frun" för att se rummet, hon hade ej kommit från sin resa ännu. Då saken kan draga ut på tiden sänder jag detta, t.v. är min adress "poste restante" eller "hos Frk. Lillia, Fager's gård", det är vid torget.<sup>x</sup> Där är också härliga gamla kastanjer på gården, med böjda stammar, de äro så stora att gården är helt mörk, där under dem ville jag också måla. Detta skrivs i Skepparparken utanför det hus jag hoppas få bo i, en strimma sjö synes under träden, 'Hagen' börjar där parken slutar. Det är hett men vinden är frisk. Går nu till posten.

Er tillgivna

H.S.

<sup>x</sup>därifrån får jag det alltid.

adr: Tryckerigården. Ekenäs. 5 juli

1918 [E.R.]

H.F.

Jag fick Ert brev av den 27 de här, det om liljekonvaljer och nordens sommar, och där Ni säger att det hade varit trevligt - Ja, för mig hade det varit trevligt, ljuvligt att vara där. Men jag hade ej haft kraft till en sådan resa. Nu förstår jag ej rätt om Ni ännu är i tjänst, eller ledig. Ni vet ändå att till Tavastö är Ni välkommen när Ni vill resa och jag skall sedan berätta hur här är, om Ni ville komma.

Eder Hoffman och katalogen ligga i byrålåda hos Magnus i H.fors om Ni vill taga dem, de sändas också gerna. "De röda huvudena" är här, sparad till lektyr i ensamheten och I. Grünewald's föredrag som jag tyckte mycket, mycket om, mer än om hans målning där bredvid, är också här.

Och nu har jag allt det jag längtat efter, sedan 2 timmar bor jag i ett stort rum med egen ingång och de vackra träden stå utanför porten, gamla, något sågade i toppen med stora lövtofsar längs stammarna. Där, bortom dem, börjar 'Hagen'. Det är hett man väntar åska, det sägs det är 38 i skuggan. jag tror ej på det.

För detta rum med städning betalar jag 50 i månaden, får middag för 90 i månaden från arbetarrestauranten här helt nära och den räcker till kväll med. Bröd fås här på kort men smör och socker måste tagas ut i H.fors och sändas.

Det är ju allt utmärkt till billigt pris. Litet korv m.m. köper jag sedan till frukost, men mjölk fås ej - man kokar sedan thé när pannor hunnit anlända från Hyvinge. Om Ni kommer tager jag två portioner och Ni äter på mitt stora trevliga bord -

Tre dagar måste jag vänta på svar om detta rum ficks, det var långa dagar. Här är 60 jurister som döma fångar allt är hyrt för dem, och på resandehem tages 12 m. i dygnet för ett rum - men Ni finner nog något ledigt, privat. Jag skriver om allt det praktiska. Allt är redan packadt och sedan jag ordnat om livsmedelskortan är jag ledig - i afton går jag med skizzboken till träden -

Bli det något av det - jag arbetar bara för nöjet att måla nu, känner mig fri, har allt hvad jag önskat. Det dröjer ändå några dagar innan staffli och tältstol anlända från Hyvinge, till dess tecknas det.

Och bakom allt står tanken på min mor, jag har lämnat henne där -

Sjelv har jag känt mig friskare sovit godt - där var jag dålig, orkade knappt sitta uppe, luften var för stark.

Målar Ni - kan man måla omgiven av allt det som så hastigt och mäktigt växer upp omkring en - men det är ur minnet Ni målar, jag ser nu att det kan göras endast så. Den ljufliga liljekonvaljelundén - kanske målas den.

- - -

Det bor en bekant i gården! - jag måste hålla på ensamhet och arbete.

Måtte jag se Er en gång frisk glad, och skapande mycket skönt. Edra brev äro sköna, och Ni vill mig så väl. Jag är rik derigenom. - Vet Ni, på Hyvinge var jag ännu ett barn, nu har jag sett verlden igen - jag vill stanna i min enkla, ensamma verld.

Er tillgivna H.S.

Ekenäs 10 juli

1918 [E.R.]

H.F.

Det är ett år i dag - ett år bara sedan Ni gav den stora gåvan, boken. Det tyckes mig som 10. Hav tack för att Ni varit min vän.

Här är sol på små gator gårdar, i parken, och vinden är frisk, jag tror detta klimat passar mig, man sover - äter hvad man får, och det fås ute i staden. När får jag se Er? Kanske Ni ej tycker om att komma hit - men jag måste komma hit, blev mycket svag där. 9 dagar redan här, 3 dagar söktes rum, så flyttning, packning, 2 dagar ut med alla kort och pass och två dagar var Magnus tjänarinna här för att söka sin bror bland fångarna. I dag kom korgen från Hyvinge med stol, staffli kilramar - och de tallrikar jag hoppas Ni skall äta på.

Intet arbete har man hunnit med men nu blir det enklare när jag har eget bohag - och jag kan sitta ute på gatan.

En liten stund då och då läser jag "De röda huvudena" den är så mäktig att jag läser bara lite', men njuter desto mer - den är så mäktigt, färgrikt vacker.

Ödemark som jag aldrig får se - men jag ser den genom Edra brev, och Edra böcker - hvad jag är lycklig. Lycklig och bortskämd.

Och ännu kunde jag njuta av konst, så som aldrig förr mer

än förr, hos Hr. Stenman. Och allt detta bråk här, det betyder något. Betyder att jag kan utföra en liten plan ännu - kanske komma ett stycke längre en annan gång. Tacksam måste jag vara.

Allt detta skrives i hast, packat har jag i dag, tecknat helt litet vid porten (sök mig där om Ni kommer) och skall nu deltaga i ett plättkalas. Brevet måste på posten med detsamma.

E.t.

H.S.

Tryckerigården Nikolaig. 17

15 juli 1918 [E.R.]

H.F.

Ert brev av den 13 de kom just (i skären reste breven först till Porkkala sedan till H.fors) och Ni för ett gladt havsliv, hvad det gör godt, samlar kraft - hvem kan arbeta nu, så uppriven som man varit. En skön, frisk vind blåser i brevet.

Och jag med lever åter så att jag för stunden gör hvad det faller mig in - det hvilar nerverna.<sup>x</sup> Där jag bor stör mig ingen, enkelt folk, men den 1 sta sept skall deras slägt ha rummet, skolbarn, och jag skall söka ett annat så snart arbetet är så långt kommet att det kan lämnas? Då sökes det uppe på slottsbacken, i gränder, där är bra när höstregnen komma.

Här har jag tecknat något så storartadt som motif att det blir svårt att göra, men jag fann det så vackert. Det måste bli så stora linjer - hur skall jag få fram det stora, enkla.

Ett litet lustigt motif har jag också sett. - Och här kan man en stund känna sig lycklig, ha fred. Men skulle Ni ej finna det instängdt det är intet av vildmark, knappt en björk, bara almar, kastanjer, ek och lönn ge linjer åt skogskonturen. Och alla de rosor som nu blomma på torgen äro väl borta i augusti. Sova och hvila kan man -

Och så skall man alltid ut att skaffa mat, det ges i intet hem nu det är den svåraste tiden, efter ett par veckor

<sup>x</sup> En fröken här måste unvikas, hon frågar "hvad skall Ni göra i morgon." etc



komma potäter och grönsaker. Men jag har varit mätt och hoppas Ni skall bli det här. Det är knappare än i H.fors i handeln men jag ber Er sänd intet jag har allt hvad jag behöver. M. var glad över smöret, skulle salta in det till vintern - han gjorde inga svårigheter när jag reste sade intet om Ert brev, allt är bra. Han sänder hit det jag får på kort i H.fors ty endast brödkortet byttes här, och för att få byta det måste man stanna minst en månad. Jag säger det för Er skull, minnes ej om jag redan sagt det. En kagge inlagd strömming står i min kakelugn och en till skall stå för Er räkning, och något får man alltid köpa - palt i för går [Sic!] , en korvbit i dag. Om Ni äter middag hos mig är jag glad (den är ej aptitlig) och till afton ha vi thé och det man skrapat ihop, allt hos mig. Rauha, M's tjänarinna, bodde för 2 mk hos en kvinna där alla som söka sina fångar bo, hon kunde ej göra reda för adressen. Där bodde storbönder m.m. Om Ni kommer med aftontåget över Hyvinge 9, är det ej tid att söka rum för hela tiden men om Ni kommer 11.15 över H.fors kan Ni lämna Edra saker hos mig och gå ut på rumjakt. Säg mig dagen så väntar en lätt frukost, sedan middag.

Jag skriver nu bara matbrev.

Det är hvita runda moln över staden, sådana som passa bra, det blåser, veka små pilar böja sig, blå blå sjö, och en båt med vitklädda kvinnor hoppar på vågorna, duksnibbarna stå i blåsten, det är det lilla glada motivet som jag tänker på. Arosenius hade gjort det bra - jag är så tungrodd, klumpig.

Och i höst är Ni fri, Ni går hvart Ni vill, målar, skriver, har ingen annan lag än den Ni sjelv vill ha för att genomföra allt. Sörj ej för framtiden den blir nog bra. Ungdomens tro, ungdomens sorglöshet ännu en gång.

Min mor är åter på Tavastön, jag var glad att hon ej blev sjuk av resan. Men hvad allt går långsamt, först i går fick jag allt hvad jag behövde, kilramar m.m. från henne, från Lindell och Magnus. Preparerade duk i går, har tecknat efter studie på duk i dag, hvad allt gått långsamt!

Hit ville min mor ej komma, på Hyvinge tyckte hon att hon var i sitt eget hem och där är jag i vinter med. Nu vet jag ej hvad resultatet blir av detta, hvilat ut, gör hvad jag vill.

Av "de röda huvudena" njuter jag när jag vill läsa, och där är skönhet - på Tavastö kunde jag ej läsa där var detta med lon, djuret, så skrämmande, här är det intet skrämmande mer. Jag läser litet, grundligt när jag läser. Vildmarken är skön, hvad Ni eger mycket som eger den - den har skapat Er. Vet Ni, Ni är så hänsynsfull så fin men ibland sticker där en vilde fram - ett ögonblick

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck